

RANĚ KŘESŤANSKÁ RÉTORIKA

**Vybrané apokryfní skutky a řeči
ve světle rétorických analýz**

JIŘÍ LUKEŠ

 **centrum
biblických
studií**

OBSAH

Předmluva	11
Úvod	15
1. RÉTORIKA A RÉTORICKÁ KRITIKA	19
1.1. Rétorika	19
1.2. Rétorická kritika – stručná charakteristika přístupu a jeho vývoje	25
1.3. Metodologie rétorické kritiky – analýza textu	31
2. NOVOZÁKONNÍ APOKRYFY – STRUČNÁ DEFINICE A OZNAČENÍ	47
2.1. Pětice nejranějších apokryfních skutků – obecná charakteristika se zaměřením na literární a rétorická kritéria	49
2.2. Skutky Pavlovy (Skutky Pavla a Thekly, 3. list Korintským, Martyrium Pavlovo) – členění, autorství, historie, text a specifika spisu	58
<i>Skutky Pavlovy</i>	59
<i>Skutky Pavla a Thekly (Skutky Thekly)</i>	64
<i>Třetí epistola Korintským</i>	69
<i>Martyrium Pavla</i>	69

Tato publikace je výsledkem badatelské činnosti v rámci grantu *Rétorika – společný fenomén rané křesťanské literatury* uděleného Grantovou agenturou Akademie věd České republiky – grant č. IAA 901830701 a vychází s jeho finanční podporou.

© Jiří Lukeš, 2009

ISBN 978-80-254-6257-7

3. ANTICKÝ ROMÁN A APOKRYFNÍ SKUTKY APOŠTOLŮ NA LITERÁRNĚ-RÉTORICKÉ SCÉNĚ SVĚ DOBY	71
3.1. Starověká vyprávění, jejich motivy a způsob předávání	71
3.2. Helénismus – převrat v dosavadním světě	73
3.3. Rétorika a druhá sofistika	76
3.4. Nový žánr a jeho čtenáři	80
3.5. Romány a mystéria	88
3.6. Antický román a apokryfní skutky apoštolů – jejich autoři, formy a cíle	91
3.6.1. Stručný přehled bádání	94
4. RÉTORICKÉ ASPEKTY A LITERÁRNÍ DRUH KANONICKÝCH SKUTKŮ APOŠTOLŮ A APOKRYFNÍCH SKUTKŮ APOŠTOLŮ	110
4.1. Skutky kanonické – Skutky apoštolů	112
4.1.1. Titul a <i>πράξεις</i> literatura	112
4.1.2. Úvody spisů	114
4.1.3. Literární druh a rétorické aspekty – Skutky apoštolů	121
4.1.4. Literární druh a rétorické aspekty – apokryfní skutky, zvláště Skutky Pavla / Skutky Pavla a Thekly	135
4.1.5. Souhrn a kritika badatelských pozic z hlediska rétorických aspektů materiálu	142
4.1.6. Sitz im Leben a kompozice Skutků Pavla / Skutků Pavla a Thekly	145
4.1.7. Skutky Pavlovy versus pastorální epištoly. Střet pavlovských tradic?	148
5. RÉTORIKA PĚTICE HLAVNÍCH APOKRYFNÍCH SKUTKŮ	153
5.1. Jazyk, gramatické aspekty, syntax a styl hlavních apokryfních skutků	153

5.2. Základní charakteristika narativně-rétorické stavby apokryfních skutků	172
5.3. Struktura (<i>dispositio</i>) a nástin narativně-rétorických technik	175
5.4. Situační ironie – „obrácené“ romance (romány)	182
5.5. Rétorika Skutků Pavla a Thekly ve vztahu k literárnímu druhu. Srovnání rétorických prostředků romancí a Skutků Pavla a Thekly z hlediska klasické rétoriky	187
5.6. Obecná charakteristika řeči v apokryfních skutcích	207
5.7. Analýza vybraných řečí z pohledu klasické rétoriky. Kázání a řeči ve Skutcích Pavla a Skutcích Pavla a Thekly, rétorická analýza „blahoslavenství“	209
5.8. „Zkouška ohněm“ v Ikoniu. Komparace paralelních „vrcholných“ arénových scén Skutků Pavla a Skutků Pavla a Thekly (Efez + Pavel // Antiochie + Thekla). Rétorická charakteristika a vztah k literárnímu druhu. Závěr narativu. Charaktery	226
<i>Epizoda v Ikoniu – „zkouška ohněm“</i>	226
<i>Komparace „vrcholných scén“ Skutků Pavla a Skutků Pavla a Thekly</i>	228
<i>Dispositio a inventio „vrcholných scén“</i>	
<i>Vztah k literárnímu druhu</i>	232
<i>Závěr narativu</i>	236
<i>Charaktery</i>	237
5.9. Rétorika těla a rétorika moci ve Skutcích Pavla a Thekly. Socio-rétorická, ideologická a feministická kritika Skutků Pavla a Thekly	238
<i>Rétorika těla a ideologické čtení</i>	
<i>Skutků Pavla a Thekly</i>	238
<i>Kultura a rétorika těla ve vztahu k vnímání osobnosti</i>	243
<i>Androcentrická osoba</i>	244

	<i>Sociocentrická osoba</i>	247
5.9.1	Tryfaina – patronka Thekly	251
6.	ANALÝZA KÁZÁNÍ A VYBRANÝCH ŘEČÍ APOŠTOLA	
	PAVLA V LUKÁŠOVÝCH SKUTCÍCH APOŠTOLŮ	254
6.1.	Pavel v Athénách (Sk 17,16–21)	257
6.1.1.	Pavlova řeč v Areopagu (Sk 17,22–34)	259
6.2.	Pavlova řeč v Milétu ke starším z Efezu (Sk 20,18–35)	264
6.3.	Pavlova řeč v Pisidské Antiochii (Sk 13,16–41)	269
6.4.	Pavlova a Barnabášova řeč v Lystře (Sk 14,15–17)	275
6.5.	Pavlovy obranné řeči	278
6.6.	Pavlova řeč k Židům v Jeruzalémě (Sk 22,1–21)	279
6.7.	Pavlova řeč před Félixem (Sk 24,10–21)	282
6.8.	Pavlova řeč před Agrippou (Sk 26,2–23 /24–29/)	284
6.9.	Pavlovo proroctví na palubě lodi (Sk 27,21–26)	292
6.10.	Pavlova řeč k předním z Židů v Římě (Sk 28,17–20 /28,25–28/)	295
7.	KOMPARATIVNÍ SOUHRN. ŘEČÍ A JEJICH FUNKCE VE SKUTCÍCH APOŠTOLŮ A SKUTCÍCH PAVLOVÝCH (SKUTCÍCH PAVLA A THEKLY)	299
8.	SKUTKY ONDŘEJOVY	303
8.1.	Vznik, autorství a působení textu	303
8.2.	Text Skutků Ondřeje	305
8.3.	Ondřejovo působení a typologie; Ondřej ve Skutcích Ondřeje a Matěje	308
8.3.	Analýza kázání a vybraných řečí ve Skutcích Ondřejových	309
8.3.1.	Základní charakteristika textu a struktura fragmentu (Vaticanus graecus 808)	309
8.3.2.	Základní charakteristika Ondřejových řečí	310
8.3.3.	Ondřejova první řeč	311

8.3.4.	Aigeatova řeč	313
8.3.5.	Struktura fragmentu a Ondřejova hlavní řeč (V 54–140). Postavení Ondřejovy hlavní řeči (k Maximille) v rámci celku	315
8.3.6.	Ondřejova řeč k Maximille	316
8.3.6.	Ondřejova řeč ke Stratokleovi	321
8.3.7.	Stratokleova odpověď	324
8.3.8.	Ondřejova závěrečná řeč	325
8.3.9.	Postavy a jejich charaktery	330
8.3.10.	Rétorika, způsob myšlení, teologie a terminologie Skutků Ondřeje	337
9.	SKUTKY ONDŘEJE A SKUTKY PAVLA A THEKLY – KOMPARACE SPISŮ I POSTAV	343
	Závěr	346
	Summary	349
	Užité zkratky biblických a apokryfních knih	352
	Rejstřík	353
	Literatura	355